

Vliegende pluisjes? Zakdragers!

Tekst: Een stuk zanderige grond aan de zuidkant van de Veluwe. De bodem is bedekt met mos en hier en daar een struik heide en wat pollen gras. Het is april, het begin van de middag en de zon schijnt. Kleine zwarte bolletjes vliegen laag boven de grond. Als de zon achter de wolken verdwijnt en de temperatuur daalt, zijn ze snel weer verdwenen. Ze rusten in een pol gras, op het zand of een heideplant. Komt de zon weer terug dan verschijnen de vliegende pluisjes weer net zo snel als ze verdwenen zijn. Ik heb geluk: ik heb zojuist een glimp opgevangen van de pluimzakdrager!

Maarten Immerzeel
redactie Vlinders

Hoewel er 24 soorten zakdragers in Nederland zijn, zullen maar weinig mensen wel eens bewust een imago hebben waargenomen. Het is dan ook niet voor niets dat de naam van deze kleine groep micronachtvlinders gebaseerd is op het uiterlijk van de rupsjes. Zakdragerrupsen bouwen namelijk een soort koker om hun lichaam heen. Sommigen gebruiken daar zandkorrels voor, anderen takjes, stukjes gras, algen, aarde of zelfs resten van insecten. Vanaf hun geboorte bouwen de kleine rupsjes met deze materialen met spinsel een zakje dat ze met zich meedragen. Naarmate de rups groter wordt, wordt ook de zak steeds groter gemaakt. De zakjes van deze rupsen variëren in lengte van

minder dan één tot meer dan vier cm. Als de rups volgroeid is, vindt de verpopping plaats in de zak.

De vlindertjes leiden een weinig opvallend bestaan. Hoewel ze vaak overdag vliegen, worden ze weinig waargenomen. Dit komt voornamelijk door hun geringe formaat. De meeste soorten hebben een spanwijdte van niet meer dan één of twee cm. Daarbij is hun uiterlijk weinig kleurrijk. Kleuren variëren van wit en beige, tot bruin en zwart. Vrouwtjes van de meeste soorten brengen hun hele leven door in de zak waarin ze zijn ontpopt. Ze hebben geen vleugels en doen niet veel meer dan wachten op een mannetje dat zij lokt met feromonen. De onderstaande soorten zijn vooral goed te zien als rups of zak. Probeer ze eens te vinden!

Ook bij jou in de tuin

De gewone zakdrager (*Psyche casta*) is een zeer algemene soort die bijna overal in stedelijke omgeving en daarbuiten te vinden is. De gewone zakdrager heeft een zakje van ongeveer een centimeter dat gemaakt is van grassen. De zakjes zijn te vinden op muren, schuttingen, ramen, schuurtjes en planten.

De sigaarzakdrager (*Taleporia tubulosa*) doet zijn naam eer aan. De zak ziet er uit als een sigaar. Een kleine sigaar, dat wel, want hoewel de zak van de sigaarzakdrager een stukje langer is dan die van de gewone zakdrager, meet hij toch nog slechts maximaal 2 cm. De rups kan er wel twee jaar over doen voor hij vol-

De grote reuzenzakdrager is de grootste zakdrager van ons land.

Maarten Immerzeel

De naam van de sigaarzakdrager ligt voor de hand.

Maarten Immerzeel

De gewone zakdrager is niet alleen in de stedelijke omgeving maar ook daarbuiten te vinden.

groeit is. De zakken kunnen het hele jaar door worden aangetroffen op bomen, paaltjes en pijpenstrootje. De sigaarzakdrager komt vooral voor op de zandgronden in het binnenland in onder andere bossen, parken en heidegebieden. Als je in die omgeving eens een aantal bomen afspeurt, zal je gehele de sigaartjes van deze zakdrager aantreffen.

Wandelende zakken

De grootste zakdrager van Nederland is de grote reuzenzakdrager (*Pachythelia villosella*). Het is een typische heidesoort die in Nederland eigenlijk alleen op de Veluwe en enkele plaatsen in Brabant en Limburg voorkomt. De zak van deze soort kan meer dan 4 cm groot worden en wordt gemaakt van grassen. Zakken van deze soort kunnen het makkelijkst worden gevonden in heidegebieden aan de onderkant van solitaire bomen of bomen aan de rand van het gebied. De zakken bevinden zich meestal vrij dicht bij de grond. Als je geluk hebt kun je een rups tegenkomen die aan de wandel is en een pad oversteekt. Vlinders van de grote reuzenzakdrager zijn niet groter dan die van andere zakdragers. Mannetjes hebben een spanwijdte van zo'n 1,5 cm. Vrouwtjes zijn,

net als die van de meeste van hun familieleden, vleugelloos en blijven hun hele leven in hun zak.

Zwarte pluïsjes

De pluïzakdrager (*Ptilocephala plumifera*), die het omslag van dit blad siert, dankt zijn naam aan de enorme geveerde antennen. Met deze antennen vangt het mannetje de feromonen (geurstoffen) van het vrouwtje op. Dat zal hij moeten, want ook bij de pluïzakdrager hebben de vrouwtjes geen vleugels. Zij moeten dus door het mannetje worden gevonden. De pluïzakdrager is een zeldzame soort, maar waarschijnlijk algemener dan wordt aangenomen. De soort is moeilijk waarneembaar door zijn kleine formaat en de korte vliegtijd (enkele weken eind april / begin mei). Desondanks is het een soort die bij uitstek is waar te nemen als imago, mits je in de juiste omgeving bent en weet waar je op moet letten. Het is daarom de moeite waard om eens goed de grond af te speuren als je in de buurt aan het wandelen bent in een situatie zoals in het intro van dit artikel is beschreven. Wie weet zie jij dan ook de kleine pluïzige bolletjes vliegen! ●